

Anayasa değişikliği ve Sivil Anayasa Girişimi

HASAN BÜLENT KAHRAMAN

C umhurbaşkanlığı seçimiyle gündeme gelen anayasa değişikliği, Sivil Anayasa Girişimi tarafından da sürekli olarak gündemde tutuluyor. Bu doğal. Çünkü, anayasa, kimilerinin sandığı gibi bireyler ya da yurttaşlar arasında bir

sözleşme değildir. Anayasa, devletle yurttaş arasındaki nihai uzlaşma senedir. Bu yanıyla ele alınca 1982 Anayasası'nın bugün toplumu oluşturan hemen hiçbir kesim ya da çıkar çevresiyle doğrudan bir ilişkisi kalmamıştır. Toplumu meydana getiren ve yurttaşlığı oluşturan çağdaş kavramların tamamı bugün yürürlükte bulunan anayasanın dışındadır. O nedenle de mevcut anayasa mutlaka değiştirilmelidir.

Bugünkü anayasanın bu derecede sorunlu olmasının nedeni herhalde artık biliniyor. Anayasa, bir askeri darbenin ardından sivil-askeri elitin öncülüğünde, devletin mutlaklığı anlayışı çerçevesinde hazırlanmıştır. Anayasa, toplumsal bir sözleşme olarak tanımlanmamıştır. Bir anayasanın temel

parametresi olan haklar, görevler ve sorumluluklar, toplum ve birey esaslı değil devlet ve merkez esaslı bir biçimde düzenlenmiştir. Kısacası, yurttaş anayasadan dışlanmıştır. Ama onunla da kalınmamıştır. Anayasa, yurttaş merkezli muhtemel oluşumların önünü de kapamıştır.

Zaman içinde yapılan bazı değişiklikler anayasayı bir ölçüde bu sakıncaların dışına taşımıştır. Ne var ki, bunlar yetersizdir. Yanı sıra da sistemik bir bütünlük içinde ele alınmadığından değişiklikler sonucunda anayasaya yerleştirilen hükümler herhangi bir toplumsal açılıma olanak vermemiştir. Oysa, öylesi bir gelişme ancak siyasetin içinden sağlanacak bir müdahaleyle mümkün olabilirdi. Bu da anayasanın yeniden siyasal olanın dönüşünü kabul etmesi demektir ve bugünkü temel sorun tam da odur. Elbette, 'o' değişiklikleri de siyaset gerçekleştirmiştir. Fakat mevcut anayasa, siyasetin temsil ve meşruiyet krizlerini büyüten bir niteliğe sahiptir. Bu değişmemiştir. Nedeni de anayasanın siyaset-toplum bütünleşmesine uzak durmasıdır. Kısacası, anayasa, sivil değildir. Çünkü, anayasa siyasal olana kapalıdır. Dolayısıyla, eğer anayasanın sivilleşmesi isteniyorsa,

bu doğrudan anayasaya ek maddeler yazmakla değil, siyasal olana dönüşle sağlanabilir.

Bugün bu sistem değiştirilmek isteniyor. Haklılığı su götürmeyen bu yaklaşımın bir tek temel sakıncası var: Anayasanın 'halk' tarafından yapılması, sivilleşmesi için yeter ve gerek koşul sayılıyor. Bu, çok önemli ve tarihsel bir çıkıştır. Fakat, böyle bir talep o derecede 'masum' değildir. Olamaz da. Çünkü, anayasayı halkın yapmasını istemek, başlı başına bir sistem değişikliğidir. Evrensel anayasa tarihi ve onun en keskin dönemleri bu talepten doğmuş, bu talebin hayata geçirilmesiyle ilgili olmuştur. Eğer mevcut talep gerçekleşirse, tüm siyasal, toplumsal ve kültürel yapı altüst olacak (olumlu anlamda) demektir. Buna ertelenemez bir ihtiyaç olduğu kesindir. Ama, asıl önemli olan bunun hangi yöntemle gerçekleştirileceğidir. Yani, anayasanın neyle değiştirileceğinden çok nasıl değiştirileceği, siyasal olanın dönüşünün nasıl sağlanacağı bu aşamada daha önemlidir.

Üstünde öncelikle tartışılması gereken de bu olmalıdır. Çünkü, o bir taşla birkaç kuş birden vurmaktır!